

הלכות שכירות פרק ז

א. השוכר את הפועלים, ואמר להם להשכים ולהעריב מקום שנהגו שלא להשכים ולא להעריב, אינו יכול לכופין. מקום שנהגו לזון, יזון; לספק בתמרים או בגרגרות וכיוצא בהן לפועלים, יספק. הכל כמנהג המדינה.

ב. השוכר את הפועל, ואמר לו באחד וכשנים מבני העיר רואין הפחות שבשכירות והיתר שבשכירות, ומשמנין ביניהן.

ג. אמר לשלוחו צא ושכר לי פועלים בשלושה, והלך ושכרן בארבעה אם אמר להם השליח שכרכם עלי נותן להם ארבעה, ונוטל מבעל הבית שלושה; ומפסיד אחד מביתו. אמר להם שכרכם על בעל הבית, נותן להם בעל הבית כהלפת המדינה.

ד. היה במדינה מי שנשכר בשלושה, ומי שנשכר בארבעה אינו נותן להם אלא שלושה, ויש להן תרעמת על השליח. במה דברים אמורים, בשאין מלאכתן נפרת. אבל היתה מלאכתן נפרת, והרי היא שווה ארבעה נותן להם בעל הבית ארבעה: שאלו לא אמר להם שלוחו ארבעה, לא טרחו ועשו שווה ארבעה.

ה. אמר לו בעל הבית, שכר לי בארבעה ארבעה, והלך השליח ושכר בשלושה שלושה אף על פי שהרי מלאכתן שווה ארבעה אין להם אלא שלושה, שהרי קבלו על עצמן; ויש להם תרעמת על השליח.

ו. אמר לו בעל הבית בשלושה, והלך השליח ואמר להם בארבעה, ואמרו לו, כמה שאמר בעל הבית אין דעתם אלא שיתן בעל הבית יתר על ארבעה. לפיכך שמין מה שעשו אם שווה ארבעה, נוטלין ארבעה מבעל הבית; ואם אינו ידוע או אינו שווה, אין להם אלא שלושה.

ז. אמר לו בעל הבית בארבעה, והלך השליח ואמר להם בשלושה, ואמרו לו, כמה שאמר בעל הבית אף על פי שמלאכתן שווה ארבעה, אין להם אלא שלושה: שהרי שמעו שלושה, וקבלו עליהם.

ח. השוכר את הפועלים, והטעו את בעל הבית, או בעל הבית הטעה אותם אין להם זה על זה אלא תרעמת. במה דברים אמורים, שלא הלכו. אבל הלכו החמרין, ולא מצאו תבואה, פועלים, ומצאו שדה כשהיא לחה, או ששכרן להשקות השדה, ומצאוה שנתמלאת מים אם בקר בעל הבית מלאכתו מבערב, ומצאה צריכה פועלים אין לפועלים כלום: מה בידו לעשות. ואם לא בקר, נותן להם שכרן כפועל בטל שאינו דומה הבא טעון לבא ריקן, ועושה מלאכה לבטל. במה דברים אמורים, שלא התחילו במלאכה. אבל אם התחיל הפועל במלאכה, וחזר בו בחצי היום חוזר: שנאמר "כי-לי בני-ישראל, עבדים עבדי הם" (ויקרא כה, נה), ולא עבדים לעבדים.

ט. וכיצד דין הפועל שחזר בו אחר שהתחיל שמין לו מה שעשה, ונוטל. ואם קבלן הוא, שמין לו מה שעתיד לעשות: בין שהוזילו לו בעת ששכרן, בין לא הוזילו, בין שהוזלה המלאכה אחר כן, בין לא הוזלה שמין לו מה שעתיד לעשות.

י. כיצד: קבל ממנו קמה לקצר בשתי סלעים, קצר חציה והניח

חֲצִיָּה, בְּגֵד לְאַרְגַּב בְּשֵׁתֵי סֻלְעִים, אֲרָג חֲצִי וְהַנִּיחַ חֲצִי שְׁמִין לָהֶן מַה שַּׁעֲתִיד לַעֲשׂוֹת. אִם הָיָה שׁוֹוֶה שְׁשָׁה דִּינָרִין נוֹתֵן לוֹ שֶׁקֶל, אוֹ יִגְמְרוּ אֶת מְלֹאכְתָּן. וְאִם הָיָה הַנִּשְׁאָר יָפֶה שְׁנֵי דִּינָרִין אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶן אֲלֹא סֻלַּע, שֶׁהָרִי לֹא עָשׂוֹ אֲלֹא חֲצִי מְלֹאכָה.

יא. בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּדָבָר שְׁאֵינוֹ אֲבוּד. אֲבָל בְּדָבָר הָאֲבוּד כְּגוֹן פְּשִׁתָּנוֹ לַעֲלוֹת מִן הַמִּשְׁרָה, אוֹ שֶׁשָּׂכַר חֲמוּר לְהָבִיא חֲלִילִין לִמֵּת אוֹ לַכֹּלֶה וְכָל כִּיּוֹצֵא בָּהֶן אֶחָד פּוֹעֵל וְאֶחָד קִבֵּלָן, אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ אֲלֹא אִם כֵּן נֶאֱמַס, כְּגוֹן שֶׁחָלָה, אוֹ שָׁמַע שְׁמֵת לוֹ מֵת. וְאִם לֹא נֶאֱמַס, וַחֲזֹר בּוֹ שׁוֹכֵר עָלֵיהֶן אוֹ מִטְעֵן.

יב. כִּיצַד מִטְעֵן: אוֹמֵר לָהֶם סֻלַּע קִצְצָתִי לָכֶם, בּוֹאוּ וְטִלוּ שְׁתִּים, עַד שִׁיִּגְמְרוּ מְלֹאכְתָּן; וְלֹא יִתֵּן לָהֶם אֲלֹא מַה שֶּׁפָּסַק תַּחֲלָה. וְאִפְלוּ נָתַן לָהֶם הַשְׁתִּים, מַחֲזִיר מֵהֵן הַתּוֹסֶפֶת.

יג. כִּיצַד שׁוֹכֵר עָלֵיהֶן: שׁוֹכֵר פּוֹעֲלִים אֲחֵרִים, וְגוֹמְרִים מְלֹאכְתָּן שֶׁלֹּא תֹאבֵד; וְכָל שְׁיוּסִיף לֵאלּוֹ הַפּוֹעֲלִין הָאֲחֵרִים עַל מַה שֶּׁפָּסַק לְרֹאשׁוֹנִים, נוֹטֵל מִן הָרֹאשׁוֹנִים. וְעַד כְּמַה, עַד כְּדֵי שֶׁכֶּרֶן שֶׁלְרֹאשׁוֹנִים. וְאִם הָיָה לָהֶם מָמוֹן תַּחַת יָדוֹ שׁוֹכֵר לְהַשְׁלִים הַמְּלֹאכָה עַד אַרְבָּעִים חֲמִשִּׁים זֶז בְּכָל יוֹם לְכָל פּוֹעֵל, אִף עַל פִּי שֶׁשָּׂכַר הַפּוֹעֵל שְׁלוֹשׁ אוֹ אַרְבַּע. בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּזִמָּן שְׁאִין שֵׁם פּוֹעֲלִים לְשֹׁכֵר בְּשֶׁכֶּרֶן לְהַשְׁלִים הַמְּלֹאכָה. אֲבָל אִם יֵשׁ שֵׁם פּוֹעֲלִים לְשֹׁכֵר בְּשֶׁכֶּרֶן, וְאָמְרוּ לוֹ צֵא וּשְׂכֹר מֵאֲלוֹ וְהַשְׁלֵם מְלֹאכְתָּךְ וְלֹא תֹאבֵד בֵּין שׁוֹכֵר בֵּין קִבֵּלָן אֵין לוֹ עָלֵיהֶן אֲלֹא תַרְעֻמָּת; וְשְׁמִין לְשׁוֹכֵר מַה שַּׁעֲשָׂה, וְלִקְבֵּלָן מַה שַּׁעֲתִיד לַעֲשׂוֹת.

יד. הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל, וְנֶאֱחָז לַעֲבוֹדַת הַמֶּלֶךְ לֹא יֹאמֵר לוֹ הָרִינִי לְפָנֶיךָ, אֲלֹא נוֹתֵן לוֹ שְׂכָר מַה שַּׁעֲשָׂה.

טו. הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְהַשְׁקוֹת אֶת הַשָּׂדֶה מִזֶּה הַנֶּהָר, וּפָסַק הַנֶּהָר בַּחֲצִי הַיּוֹם אִם אֵין דֶּרֶכוֹ לְהַפְסֵק, אֵין לָהֶן אֲלֹא שְׂכָר מַה שַּׁעֲשׂוּ; וְכֵן אִם דֶּרֶכוֹ שִׁיפְסִיקוּ אוֹתוֹ בְּנֵי הָעִיר, וְהַפְסִיקוּהוּ בַּחֲצִי הַיּוֹם אֵין לָהֶן אֲלֹא שְׂכָר מַה שַּׁעֲשׂוּ: שֶׁהָרִי יָדְעוּ הַפּוֹעֲלִים דֶּרֶכוֹ שֶׁלְנֶהָר זֶה. וְאִם דֶּרֶכוֹ לְהַפְסֵק מֵאֲלֵיו נוֹתֵן לָהֶם שְׂכָר כָּל הַיּוֹם, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה לוֹ לְהוֹדִיעֵם. שֶׁכֶּרֶן לְהַשְׁקוֹת הַשָּׂדֶה, וּבֹא הַמָּטָר וְהַשָּׂקָה אֵין לָהֶן אֲלֹא מַה שַּׁעֲשׂוּ; בֹּא הַנֶּהָר וְהַשָּׂקָה נוֹתֵן לָהֶן כָּל שֶׁכֶּרֶן, מִן הַשָּׁמַיִם נִסְתִּיעוּ.

טז. בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּפּוֹעֵל. אֲבָל מִי שֶׁפָּסַק עִם אָרִיסוֹ שְׁאֵם יִשְׁקָה שָׂדֶה זֶז אַרְבָּעָה פַּעֲמִים, יִטֵּל חֲצִי הַפְּרוֹת, וְכָל הָאָרִיסִין שֶׁהֵן מְשָׁקִין שְׁנֵי פַעֲמִים, אֵינֶן נוֹטְלִין אֲלֹא רְבִיעַ הַפְּרוֹת, וּבֹא הַמָּטָר, וְלֹא הָצֵרֶךְ לְדָלוֹת וּלְהַשְׁקוֹת נוֹטֵל חֲצִי הַפְּרוֹת כְּמוֹ שֶׁפָּסַק עִמּוֹ: שֶׁהָאָרִיס כִּשְׁתָּף, אֵינוֹ כַּפּוֹעֵל.

יז. הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה כָּל הַיּוֹם, וְשָׁלְמָה הַמְּלֹאכָה בַּחֲצִי הַיּוֹם אִם יֵשׁ לוֹ מְלֹאכָה אַחֶרֶת כְּמוֹתָהּ אוֹ קֵלָה מִמֶּנָּה, עוֹשֶׂה שְׂאָר הַיּוֹם; וְאִם אֵין לוֹ מַה יַּעֲשֶׂה, נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כַּפּוֹעֵל בָּטֵל. וְאִם הָיָה מִן הַכִּפְרָיִים עוֹבְדֵי אֱדֻמָּה, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן שֶׁדֶּרֶכָן לְטָרַח הַרְבֵּה, וְאִם לֹא יִתְעַסֵּק בְּמְלֹאכָה, יִחַלָּה הָרִי זֶה נוֹתֵן לוֹ כָּל שְׂכָרוֹ.

יח. הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְהָבִיא שְׁלִיחוֹת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְהִלָּךְ וְלֹא מֵצֵא שֵׁם מַה יָּבִיא נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ מִשְׁלָם. שְׂכָרוֹ לְהָבִיא

קָנִים לְכָרֶם, וְהֵלֶךְ וְלֹא מָצָא וְלֹא הֵבִיא נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ שְׁלֵם.
שְׂכָרוֹ לְהֵבִיא פְּרוֹת לַחֹלֶה, וְהֵלֶךְ וּמָצָאוּ שְׂמֵת אוֹ הִבְרִיא לֹא
יֹאמֶר לוֹ טַל מָה שֶׁהֵבֵאתָ בְּשִׂכְרְךָ, אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ כָּל שְׂכָרוֹ. וְכֵן
כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.

יט. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בְּשָׁלוֹ, וְהִרְאָהוּ בְּשִׁלְחֲבוֹ
נוֹתֵן לוֹ כָּל שְׂכָרוֹ, וְחוֹזֵר וְלוֹקַח מִחֲבֵרוֹ מָה שֶׁנִּהְנֶה בְּזוֹ הַמְּלָאכָה.

כ. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בְּתֵבֶן וּבִקֵּשׁ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן,
יֹאמֶר לוֹ טַל מָה שֶׁעָשִׂיתָ בְּשִׂכְרְךָ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאִם מִשְׁקַבֵּל
עָלָיו אָמַר לוֹ, הֵא לָךְ שְׂכְרְךָ וְאֲנִי אֶטַל אֶת שְׁלִי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.

כא. מְצִיאת הַפּוֹעֵל לַעֲצָמוֹ, אִף עַל פִּי שְׂאֵמַר לוֹ עָשָׂה עִמִּי
מְלָאכָה הַיּוֹם, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם אָמַר לוֹ עֲדֵר עִמִּי הַיּוֹם, נֶפֶשׁ
עִמִּי הַיּוֹם; אָבֵל אִם שְׂכָרוֹ לְלָקֵט מְצִיאוֹת, כְּגוֹן שֶׁחָסַר הַנָּהָר
וּשְׂכָרוֹ לְלָקֵט הַדָּגִים הַנִּמְצָאִין בְּאֶגֶם הָרִי מְצִיאתוֹ לְבַעַל הַבֵּית,
וְאִפְלוּ מָצָא כִּיס מָלֵא דִּינָרִין.